

การพัฒนารูปแบบอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธจังหวัดพิษณุโลก

Development of the Identity Model for Buddhist Tourism Festivals in Phitsanulok Province

พระครูรัตนสุตาภรณ์¹ พระราชรัตนสุธี² พระครูปลัดสุวัฒนพุทธิกคุณ² พระมหาเทวประภาส
วชิรญาณเมธี⁴ ฌัฏยาณี บุญทองคำ⁵ จุมพต อ่อนทรวง⁶ และธีระวัฒน์ แสนคำ⁷

Phrakrurattanasutaphorn, Phrarajrattanasudhi, Phrakrupaladsuwattanabuddhikun,
Phramaha Tevaprapas Vajirayanamedhi, Nattayanee Boontongkham,
Chumphot Onsuang and Teerawatt Sankom

Received: December 27, 2024

Revised: March 11, 2025

Accepted: March 23, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับศักยภาพ อัตลักษณ์และการจัดเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก 2) พัฒนารูปแบบกิจกรรม อัตลักษณ์และการจัดเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก และ 3) เสริมสร้างเครือข่าย อัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประชากรได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอวังทอง จำนวน 397,672 คน นำมาคำนวณกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของยามาเน่ ได้จำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง ด้วยแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกแบบเจาะจง จำนวน 24 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน ผลการวิจัย พบว่า 1) กลุ่มชุมชนอัตลักษณ์ต้นแบบ คือ ชุมชนไทยวนสมอแข ตำบลสมอแข อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก มีความเหมาะสมเป็นพื้นที่ต้นแบบมาก

¹⁻⁶ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช; Buddhachinaraj Buddhist College

⁷ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย; Mahamakut Buddhist University

ที่สุด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าเป็นกลุ่มชุมชนอัตลักษณ์ที่มีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เข้มแข็ง มีการรวมกลุ่มเพื่อทอผ้าพื้นเมือง ที่มีลักษณะ เอกลักษณ์พิเศษเฉพาะตัว มีความวิจิตรงดงามของลวดลายที่ประณีต 2) ชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมส่งผลให้เกิดการส่งเสริมวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัวของแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม ซึ่งกิจกรรมหลักที่ทำให้เกิดการพัฒนาคือ การจัดกิจกรรมเวทีประชุมระหว่างวัดและชุมชน การพัฒนากิจกรรมเชิงบูรณาการ และการสร้างการรับรู้เส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนร่วมกัน ผ่านกิจกรรมเหล่านี้ และ 3) องค์กรภาครัฐและภาคเอกชนมีบทบาทอย่างมากในการส่งเสริมสร้างเครือข่าย ด้านการรับรู้ให้คนในพื้นที่ได้รับทราบการจัดกิจกรรมเทศกาลประเพณี การสร้างความยอมรับและความเชื่อมั่นในการจัดกิจกรรมเทศกาลทำให้ประชาชนทั่วไป รับรู้ถึงความสำคัญของกิจกรรมประเพณี ตลอดจนถึงอัตลักษณ์ของคนในชุมชนโดยรอบ ซึ่งจะทำให้เกิดการต่อยอดไปสู่ชุมชนอัตลักษณ์แห่งการเรียนรู้

คำสำคัญ: การพัฒนา, เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธ, รูปแบบ, อัตลักษณ์

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the potential, identity, and organization of Buddhist tourism festivals in Phitsanulok Province; 2) to develop the activity model, identity, and organization of Buddhist tourism festivals in Phitsanulok Province; and 3) to strengthen the network for Buddhist tourism festival identity in Phitsanulok Province. This was a mixed-methods research, namely quantitative and qualitative research. The population included 397,672 people from Mueang and Wang Thong Districts. The sample size was calculated using Yamane's formula, resulting in a total of 400 people. The sample size was purposively selected using a five-level rating scale questionnaire. The statistics used for data analysis were percentage, mean, and standard deviation. In-depth interviews with 24 purposively selected key informants and focus group discussions with 10 experts were conducted. The results of the research found that 1) the model identity community, namely the Thai Yuan Samo Khae community in Samo Khae Subdistrict, Mueang District, Phitsanulok Province, was most suitable as a model area. Overall, it was at a high

level, showing that it was a community group with a strong local culture. The community came together to weave local fabrics that had their own unique characteristics and exquisite and intricate patterns. The community participated in designing activities that resulted in the promotion of unique culture and tourism in culturally valuable tourist destinations. The main activities that led to development were organizing forums between temples and communities, developing integrated activities, and creating awareness of tourism routes in the community through these activities; and 3) government and private sector organizations played a significant role in building awareness networks to inform local people about traditional festival activities. Creating acceptance and confidence in organizing festival activities allowed the public to recognize the importance of traditional activities and the identity of people in surrounding communities, which will lead to the development of a learning identity community.

Keywords: development, Buddhist tourism festivals, model, identity

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของหลายประเทศทั่วโลก รัฐบาลจึงให้ความสำคัญในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อช่วงชิงส่วนแบ่งตลาดท่องเที่ยวโลก โดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชียและอาเซียนต่างกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อดึงนักท่องเที่ยวทั่วโลกเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศตนเพิ่มมากขึ้น

เมื่อวิเคราะห์สถิติจากบัญชีประชาชาติด้านการท่องเที่ยว (Tourism Satellite Accounts – TSA) ในด้านสาขาการผลิตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้ง 12 สาขา จะพบว่าในปี พ.ศ. 2562 ภาคการผลิตที่มีมูลค่าเพิ่มสูงที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) การบริการอาหารและเครื่องดื่ม 2) การบริการโรงแรมและที่พัก และ 3) การขายสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว ในขณะที่กิจกรรมด้านศิลปะและวัฒนธรรมซึ่งเป็นสาขาการผลิตที่มีสัดส่วนมูลค่าการใช้จ่ายท่องเที่ยวต่อมูลค่าผลผลิตท่องเที่ยวสูงที่สุดกลับเป็นสาขาการผลิตที่มีมูลค่าการลงทุนน้อยที่สุด (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) เป็นที่ชัดเจนว่าการท่องเที่ยวที่เน้นรูปแบบเฉพาะตัวเช่นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นกลายเป็นกระแสใหม่ของการท่องเที่ยว และเพื่อเป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยวตาม

กระแสนี้ส่งผลให้ประเทศไทยเองก็มีการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้มีการผลักดันให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยนั้นมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งทางธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีความหลากหลายตั้งอยู่ (ชิตาวีร์ สุขคร, 2562)

สำหรับจังหวัดพิษณุโลกนั้น เป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์มายาวนานตั้งแต่สมัยสุโขทัย ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญในหน้าประวัติศาสตร์หลายรัชสมัย และมีปูชนียสถานสำคัญของประเทศ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวหลักของจังหวัด มีการจัดกิจกรรมงานรื่นเริงตลอดทั้งปี ในฐานะศูนย์กลางของภูมิภาคมาช้านาน ทำให้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่หลากหลายได้รับการฟื้นฟู อนุรักษ์ ส่งเสริม พัฒนา โดยกระทรวงวัฒนธรรม ได้มีนโยบายมุ่งเน้นให้ความสำคัญและสนับสนุนการสร้างพลังสร้างสรรค์หรือ Soft Power ของคนในชุมชน เพื่อยกระดับและพัฒนาความรู้ ความสามารถ และความคิดสร้างสรรค์ ในการสร้างมูลค่าและสร้างรายได้จากทุนทางวัฒนธรรม รวมทั้งการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ส่งเสริม และพัฒนางานด้านศิลปวัฒนธรรม มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อนำมาต่อยอดในการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ โดยอาศัยมิติทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นด้านผ้า (Fashion) อาหาร (Food) ประเพณี (Festival) ภาพยนตร์ (Film) และมวยไทย (Fighting) หรือที่เรียกกันว่า 5F โดยการตั้งเป็นชมรม หรือ ชุมชม หรือเครือข่ายวัฒนธรรม ในสถานศึกษาก็เป็นอีกนโยบายหนึ่งที่ทางท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมให้ความสำคัญ การสร้างความตระหนัก รู้ เข้าใจ ให้เด็กและเยาวชนเกิดความรัก ความกตัญญู เห็นความสำคัญของศิลปวัฒนธรรม มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม อันเป็นรากเหง้าของพื้นที่ของตน ให้กับบุตรหลานที่มีต่อพ่อแม่ผู้มีพระคุณ ท้องถิ่น แผ่นดินเกิด และทำให้เป็น Soft Power ในครัวเรือนอีกด้วย (วราพรรณ ชัยชนะศิริ, 2566)

การพัฒนารูปแบบอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลกการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในจังหวัดพิษณุโลกที่ผ่านมามุ่งเน้น พระพุทธชินราช เป็นจุดศูนย์กลางในการจัดเทศกาลและกิจกรรมสำคัญ แม้ว่าจะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมาก แต่การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนโดยรอบยังมีจำกัด ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นกระจุกตัวเพียงบางพื้นที่ ขณะที่ชุมชนอื่น ๆ ที่มีศักยภาพด้านวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์กลับไม่ได้รับการส่งเสริมอย่างทั่วถึงปัญหาดังกล่าวสะท้อนถึง ช่องว่างในการบูรณาการเทศกาลทางศาสนาเข้ากับเส้นทางท่องเที่ยวและบริบทเชิงพื้นที่ ซึ่งส่งผลให้เทศกาลขาดความต่อเนื่องและไม่สามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกได้อย่างยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหานี้ ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทาง “Twin Festival” (การจับคู่เทศกาลหลักและเทศกาลรอง) โดยเลือกเทศกาลสำคัญของจังหวัดมาจับคู่กับเทศกาลที่มีมิติทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นพัฒนางานกิจกรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์

ท้องถิ่น สร้างเครือข่ายความร่วมมือ และออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมที่สามารถเชื่อมโยงเทศกาลเข้ากับชุมชนได้อย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับศักยภาพ อัตลักษณ์และการจัดเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรม อัตลักษณ์และการจัดเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อเสริมสร้างเครือข่าย อัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย มีขั้นตอนในการดำเนินโครงการวิจัยดังนี้

1. ประเภทการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ที่ใช้เทคนิควิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (In-depth Interview Semi-Structure) และเทคนิคการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นหลัก และสนับสนุนด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative)

2. กรอบแนวคิดการวิจัย ผู้วิจัยศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ใช้ทฤษฎี SWOT Analysis ของอัลเบิร์ต ฮัมฟรี และรูปแบบกิจกรรมฯ ตามข้อมูลพื้นฐานของทุกภาคส่วนในพื้นที่ นำมาวิเคราะห์ SWOT ได้แก่ ภาครัฐ, ภาคเอกชน, ภาคประชาชน และนักท่องเที่ยว จับคู่วิเคราะห์ TOWS Matrix ของ ไอนซ์ วริช จากนั้นกำหนดแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก

3. ประชากรที่ศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ อำเภอเมือง จำนวนประชากร 280,291 คน 88,940 หลังคาเรือน และอำเภอวังทอง จำนวน 117,381 คน 44,819 หลังคาเรือน (สำนักงานสถิติจังหวัดพิษณุโลก, 2565) โดยเฉพาะในอำเภอวังทองและอำเภอเมือง มีโบราณสถานและโบราณวัตถุที่เก่าแก่และสำคัญหลายแห่ง ซึ่งสะท้อนถึงความรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของจังหวัดพิษณุโลกในอดีต และที่สำคัญคือระยะทางการท่องเที่ยวระหว่าง 2 อำเภอไม่ไกลกันมากนัก นักท่องเที่ยวสามารถไปเที่ยวชมได้หลายสถานที่

4. แหล่งข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยการรวบรวมจากกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง, นโยบาย, แผนปฏิบัติ, ตัวชี้วัด ของภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงหนังสือ เอกสาร บทความ และงานวิจัย ที่เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี องค์ประกอบ รูปแบบ และการพัฒนารูปแบบกิจกรรมอัตลักษณ์และการจัดเทศกาลการท่องเที่ยวนิพพานในจังหวัดพิษณุโลก ที่เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษา

5. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากการกำหนดตัวแทนชุมชน/ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน พระภิกษุ สงฆ์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมือง และอำเภอวังทอง อำเภอเมือง จำนวน 24 รูป/คน และผู้ที่ตอบแบบสอบถามเพื่อศึกษาวิเคราะห์ “ประเมิน ศักยภาพ อัตลักษณ์และการจัดเทศกาลการท่องเที่ยวนิพพานในจังหวัดพิษณุโลก” ตามความคิดเห็นของประชาชนอำเภอเมือง และอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 400 คน

6. ตัวแปรที่ศึกษา ในการวิจัยได้มาจากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ควบคู่กับการตั้งสมมติฐาน ได้แก่ ตัวแปรต้น ได้แก่ สภาพแวดล้อม ศักยภาพ อัตลักษณ์ในการจัดเทศกาลการท่องเที่ยวนิพพานในจังหวัดพิษณุโลก และตัวแปรตามการพัฒนารูปแบบกิจกรรมอัตลักษณ์และการจัดเทศกาลการท่องเที่ยวนิพพานในจังหวัดพิษณุโลก ในเสริมสร้างเครือข่าย อัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยวนิพพานในจังหวัดพิษณุโลก

7. เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย

7.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เกี่ยวกับความเป็นไปได้ วิธีการ และกลไกการพัฒนา เพื่อหาลักษณะร่วม (Common Character) ของแนวทางการพัฒนารูปแบบอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยวนิพพานในจังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการ ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ภาคเอกชน และตัวแทนประชาชน จำนวน 24 รูป/คน

7.2 แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากผลการวิจัยอนาคตภาพ ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก มาสร้างกรอบและประเด็นคำถาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

8. การเก็บรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ได้จากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มาสร้างกรอบและประเด็นคำถาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยการใช้แบบสอบถามเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ “การพัฒนา

รูปแบบอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก “ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม และการรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะเชิงคุณภาพ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และข้อเสนอแนะ ทำการวิเคราะห์หน่วยข้อมูลจากบทสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยลงข้อมูลทั้งหมดในรูปแบบตาราง ก่อนนำไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ในแต่ละประเด็นคำถาม

9. การวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาารูปแบบ อัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธจังหวัดพิษณุโลก” ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ที่ใช้เทคนิควิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (In-depth Interview Semi-Structure) และเทคนิคการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นหลัก และสนับสนุนด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) เมื่อผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการตรวจสอบข้อมูลแล้ว จากนั้นผู้วิจัยจะได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

10. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย เบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมินความเหมาะสม และความสอดคล้อง ของแนวทางรูปแบบการพัฒนากิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก

11. เมื่อได้ผลการวิจัยเชิงปริมาณ จึงนำผลนั้นไปออกแบบประเด็นสัมภาษณ์ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ แล้วจึงตีความผลการวิจัยร่วมกันทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การผสมผสานวิธีเกิดขึ้นในขั้นตอนนี้

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาารูปแบบอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธจังหวัดพิษณุโลก” โดยการนำข้อมูลทั้งหมดไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. การประเมินศักยภาพ อัตลักษณ์และการจัดเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก1 พบว่า ผลการประเมินกลุ่มชุมชนอัตลักษณ์ต้นแบบ จากทั้ง 4 ชุมชน ในพื้นที่ 2 อำเภอ ทุกด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.31$, S.D. = 0.11) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า มิติประเพณีถิ่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.75$, S.D. = 0.23) มิติความนิยม ท้องถิ่น (Local Fashion) มีความต้องการรองลงมา ($\bar{X} = 2.58$, S.D. = 0.26) และมิติด้านอาหาร ถิ่น (Local Food) มีความต้องการในลำดับท้ายสุด ($\bar{X} = 1.95$, S.D. = 0.35) และพื้นที่ที่เหมาะสมในการพัฒนากิจกรรม

อัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก พบชุมชนไทยวนสมอแข ตำบลสมอแข อำเภอเมือง เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมเป็นพื้นที่ต้นแบบมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ากลุ่มชุมชนอัตลักษณ์ที่มีความเหมาะสมสูงสุดจากผลการประเมิน มีความจำเป็นต้องมุ่งเน้นในการพัฒนาเป็นลำดับแรก ในฐานะเป็นกลุ่มชุมชนที่มีศักยภาพสามารถเป็นชุมชนต้นแบบ ในการพัฒนากิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธ ได้มากที่สุดและครบทุกมิติ เพื่อให้ตอบโจทย์การวิจัยได้

2. การพัฒนารูปแบบกิจกรรม อัตลักษณ์และการจัดเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ในพื้นที่ต้นแบบการเชื่อมโยงวัดที่มีศักยภาพ มีการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ การจัดกิจกรรมแห่ผ้าห่มพระปรางค์ในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ โดยชุมชนต้นแบบไทยวนสมอแข ร่วมกับและองค์การบริหารส่วนตำบลสมอแข อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก แสดงถึงการเชื่อมโยงทรัพยากรที่มีศักยภาพในพื้นที่จังหวัดอย่างเป็นระบบ เพราะว่าวัดพระศรีรัตนมหาธาตุเป็นสถานที่ที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ การจัดกิจกรรมในพื้นที่นี้ช่วยเสริมอัตลักษณ์ของเทศกาลและดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการจัดพิธีถวายผ้าห่มองค์พระศรีรัตนธาตุในครั้งนี้นับเป็นครั้งแรกที่มีพิธีการในลักษณะเทศกาลประเพณีต้นแบบ โดยใช้ทุนอัตลักษณ์ผ้าทอเป็นสื่อและนำมาซึ่งความสนใจของผู้สื่อข่าว เนื่องจากห้องพระศรีรัตนธาตุบนพระปรางค์ จะเปิดเพียงปีละ 1 ครั้ง ในเทศกาลเดือน 3 เท่านั้น ทำให้มีสื่อสารมวลชนทำข่าวหลาย สำนักผ่านช่องทาง เช่น โทรศัพท์ เว็บไซต์ และสื่อสารออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ แสดงให้เห็นถึงความสนใจและตื่นตัวในอัตลักษณ์ชุมชนของชุมชนต้นแบบได้เป็นอย่างดี พบว่า หลังจากพัฒนารูปแบบกิจกรรม การเชื่อมโยงระหว่างวัดหลักและชุมชนต้นแบบได้รับการปรับปรุงอย่างมีระบบมากขึ้น การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้รับการสนับสนุนและจัดในลักษณะที่เป็นระบบมากขึ้น ซึ่งช่วยให้การท่องเที่ยวในพื้นที่มีความต่อเนื่องและครอบคลุมกว่าเดิม ชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมและการจัดการเส้นทางท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลให้เกิดการส่งเสริมวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งกิจกรรมหลักที่ทำให้เกิดการพัฒนาคือ การจัดกิจกรรมเวทีประชุมระหว่างวัดและชุมชน การพัฒนากิจกรรมเชิงบูรณาการ และการสร้างการรับรู้เส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนร่วมกัน ผ่านกิจกรรมเหล่านี้ วัดหลักและชุมชนต้นแบบได้ร่วมกันพัฒนากิจกรรมที่มีความสอดคล้องและตอบสนองต่อความต้องการของทั้งท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวในประเด็นที่คาดหวัง ควรพัฒนากระบวนการฯ ที่ครอบคลุมจุดแข็งของชุมชนอย่างสร้างสรรค์

3. การเสริมสร้างเครือข่าย อัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า 1) ปัจจุบันในพื้นที่วิจัยในจังหวัดพิษณุโลก มีกระบวนการส่งเสริมเพื่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายทางด้านการท่องเที่ยว โดยภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริม มีการจัด

กิจกรรมเพื่อประชุมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก เพื่อระดมความคิดและรวบรวมข้อมูลจากเครือข่ายผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว 2) หากพื้นที่การจัดกิจกรรมเทศกาลท่องเที่ยววิถีพุทธได้มีการสร้างเครือข่ายระหว่างกัน หรือใช้เครือข่ายที่ยึดโยงอยู่แล้ว เช่นเครือข่ายเจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์ ซึ่งมีรูปแบบการปกครองที่ค่อนข้างชัดเจนและเป็นเอกภาพ ซึ่งหากใช้การส่งเสริมให้แต่ละวัดได้เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อเสนอแนะหรือเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอก ตลอดจนผู้สนใจทั่วไปและนักท่องเที่ยว ได้มีส่วนในการเสนอแนะเพื่อปรับปรุงพัฒนาได้ ก็สามารถทำให้การรวมตัวเป็นเครือข่ายของพื้นที่พุทธศาสนสถานที่เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมเทศกาลท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก มีความหลากหลายและตอบโจทย์ต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธจังหวัดพิษณุโลก จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะนำเสนอประเด็นที่สำคัญและมีความน่าสนใจในแง่มุมทางวิชาการ โดยนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การประเมินศักยภาพ อัตลักษณ์และการจัดเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ผลการประเมินกลุ่มชุมชนอัตลักษณ์ต้นแบบ พบชุมชนไทยวนสมอแข ตำบลสมอแข อำเภอเมือง เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมเป็นพื้นที่ต้นแบบมากที่สุด แสดงให้เห็นว่ากลุ่มชุมชนอัตลักษณ์ที่มีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เข้มแข็ง และมีที่ตั้งที่เข้าถึงง่ายไม่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยวหลักจากตัวเมืองพิษณุโลกซึ่งเป็นศูนย์กลางเดินทางในระดับภูมิภาค มีความเหมาะสมสูงสุดจากผลการประเมินผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณวิสา รัตตพงษ์ (2563) พบว่า จังหวัดราชบุรีมีจุดแข็งในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืน จากการมีทำเลที่ตั้งเข้าถึงง่าย เหมาะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และเป็นแหล่งรวมวัฒนธรรม 8 ชาติพันธุ์ ที่มีการสืบทอดวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ความสอดคล้อง ของแนวทางการพัฒนากิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยความสอดคล้อง โดยภาพรวมอยู่ในระดับใช้ได้ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ความคิดเห็นต่อแนวทางด้านการวางแผนสร้างกระบวนการ มีความสอดคล้องมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การวางแผนกิจกรรมอัตลักษณ์นั้น ต้องมีการวิเคราะห์บริบทเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายได้ ตลอดจนการนำจุดแข็งมาเป็นจุดขาย เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ประสบความสำเร็จทั้งวัตถุประสงค์และจิตใจ ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฏฐาณี บุญทองคำ (2566) พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือต่อ

ยอดผลิตภัณท์ให้เกิดคุณค่า มีอัตลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความโดดเด่นของแต่ละชุมชนสามารถสร้างรายได้ให้กับตนเอง ครอบครัว และท้องถิ่น และผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของพระเมธีสุตาภรณ์ (2559) พบว่า การส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าและคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวทางพุทธธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย และการขายโดยพนักงาน เพื่อเป็นการเชิญชวนนักท่องเที่ยวได้รู้จักเส้นทางของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวทางพุทธธรรมฯ สัมผัสวิถีวัฒนธรรมพุทธ ได้ประสบการณ์ตรงจากการเรียนรู้ฯ ตามหลักพระพุทธศาสนา ภายในวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพุทธธรรม ความต้องการ ของแนวทางรูปแบบการพัฒนากิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก ทุกด้านโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า มิติประเพณีถิ่นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และจากการสนทนากลุ่มเฉพาะในพื้นที่ต้นแบบ สามารถยืนยันองค์ประกอบทั้ง 57 กลยุทธ์ ที่ได้จากการศึกษา และยังพบองค์ประกอบสำคัญที่เหมาะสมต่อการนำไปปฏิบัติได้จริง ต้องมีองค์ประกอบสนับสนุนกลยุทธ์ คือ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่บูรณาการสอดคล้องกับกิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาล เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้านการพัฒนากิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธ ในจังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของไชยสิทธิ์ อุดมโชคนามอ่อน และคณะ (2562) พบว่า การพัฒนากิจกรรมและสร้างเครือข่ายศิลปวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ รวมทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงเป็นรายด้านลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านที่ 8 ด้านกิจกรรมสร้างสรรค์ ด้านที่ 2 ด้านการพัฒนาโอกาสการท่องเที่ยว ด้านที่ 3 ด้านการพัฒนาการบริการและนวัตกรรมใหม่ ๆ ด้านที่ 5 ด้านสร้างเครือข่ายศิลปวัฒนธรรมทางพุทธศาสนา ด้านที่ 4 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรและการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อม ด้านที่ 1 ด้านศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ด้านที่ 7 ด้านการรักษาและความต่อเนื่องภาคีเครือข่าย และด้านที่ 6 ด้านประโยชน์การสร้างเครือข่ายที่สมาชิกได้รับ

2. การพัฒนารูปแบบกิจกรรม อัตลักษณ์และการจัดเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อ การจัดกิจกรรมเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธฯ ในพื้นที่ต้นแบบ ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในประเด็นการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ การจัดกิจกรรมแห่ผ้าห่มพระปรางค์ในวัดพระศรีรัตนมหาธาตุฯ โดยชุมชนต้นแบบไทยวนสมอแข ร่วมกับและองค์การบริหารส่วนตำบลสมอแข อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก แสดงถึงการเชื่อมโยงทรัพยากรที่มีศักยภาพในพื้นที่จังหวัดอย่างเป็นระบบ เพราะว่าวัดพระศรีรัตนมหาธาตุเป็นสถานที่ที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ การจัดกิจกรรมในพื้นที่นี้ช่วยเสริมอัตลักษณ์ของเทศกาลและดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาสอดคล้อง

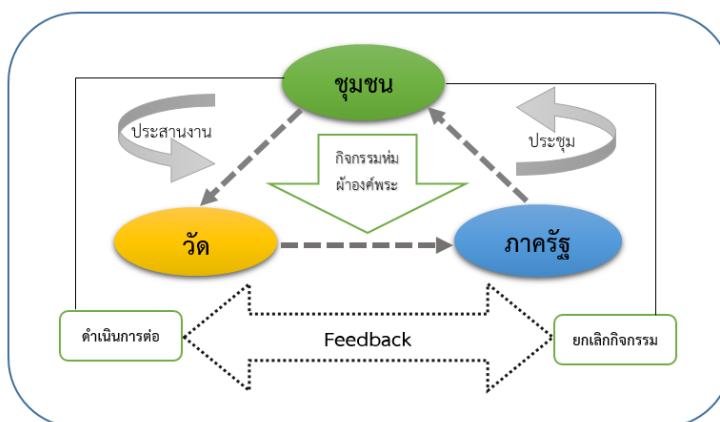
กับงานวิจัยของณัฐปัทมย์ นวลสีทอง และกมลรัตน์ ทองสว่าง (2565) พบว่า จากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยววันวิถียุทธ ในกระบวนการขับเคลื่อนของชุมชนวันวิถียุทธจังหวัดชัยภูมิ (พื้นที่ต้นแบบ) จำนวน 230 ราย ผลการศึกษา พบว่าความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คือ การจัดการด้านทรัพยากรการท่องเที่ยววันวิถียุทธ การจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และการจัดการด้านการส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยววันวิถียุทธ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการค้นข้อมูลเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมสะท้อนผลการปฏิบัติจากการวิจัย โดยผู้วิจัยพบการสะท้อนผลในหลายประเด็น เช่น คนในชุมชนตลอดถึงผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้อัตลักษณ์และมีความภาคภูมิใจในมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่น มีความตื่นตัวในการแต่งกายด้วยอัตลักษณ์ผ้าทอท้องถิ่น มีข้อเสนอและความพยายามในการให้เกิดการจัดกิจกรรมประจำปีในปีต่อ ๆ ไป โดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม อันเป็นมติการพึ่งตนเองได้ของชุมชนต้นแบบที่เกิดขึ้นจากคนในชุมชนเอง และผู้วิจัยยังสังเกตพบการเปลี่ยนแปลงในชุมชน จากผลการถอดบทเรียนร่วมกัน โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรมวิถีชีวิต เพื่อสร้างเครือข่ายกิจกรรมเทศกาลวิถียุทธที่ยั่งยืน ทั้งในระดับบุคคล องค์กร และชุมชนได้ต่อไปอีกด้วย และผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของนุพงษ์ กองพิมพ์ (2563) พบว่า ชุมชนควรจะมีการจัดการประชุมใน ทุก ๆ เดือน เกี่ยวกับปัญหาและสภาพพื้นที่ที่เป็นการท่องเที่ยว เพื่อเสนอวิธีแก้ปัญหาและความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชน เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นส่วนสำคัญที่ไม่ใช่เพียงแต่ทำให้เศรษฐกิจภายในชุมชนดีขึ้น แต่ยังเป็นสิ่งที่ส่งผลให้ชุมชนเกิดความรัก และหวงแหนทรัพยากร วัฒนธรรมและประเพณีที่มีอยู่ให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนต่อไปในอนาคต

3. การเสริมสร้างเครือข่าย อัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถียุทธในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยพิจารณาเพื่อเสริมสร้างเครือข่าย ในการจัดกิจกรรมเทศกาลการท่องเที่ยวที่มีอัตลักษณ์ของชุมชนวิถียุทธในจังหวัดพิษณุโลก ทำให้พบว่า ปัจจุบันในพื้นที่วิจัยในจังหวัดพิษณุโลก มีกระบวนการส่งเสริมเพื่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายทางด้านการท่องเที่ยว โดยภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริม มีการจัดกิจกรรมเพื่อประชุมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวจังหวัดพิษณุโลก เพื่อระดมความคิดและรวบรวมข้อมูลจากเครือข่ายผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว ในภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของพระศรีสังคม ชยานุ วทโธ (ธนาวงษ์) (2561) พบว่า บทบาทของวัดที่ส่งเสริมให้เป็นแหล่งชมความงดงามของงานพุทธศิลป์ทำบุญ ไหว้พระ ขอพร งานวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชุมชน โดยกิจกรรมที่ส่งเสริมให้มีขึ้นเป็นการพึ่งพาเกื้อกูลซึ่งกันและกันระหว่างวัดกับชุมชน ซึ่งนับว่าเป็นการสร้างเชื่อมโยงให้เกิดพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงขึ้นในจิตใจของนักท่องเที่ยวให้สนใจกับการปฏิบัติธรรม ในวัดที่ส่งเสริม

การปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพงษ์ ฉายแสง ประทีป (2564) พบว่า รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดพระธาตุพนมฯ ประกอบด้วย การบริหาร รายได้ หลักพุทธธรรม นักท่องเที่ยว การบูรณาการ และเครือข่ายพระสงฆ์ โดยเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลกยังพบความต้องการมีส่วนร่วมจากพื้นฐานศักยภาพเทศกาลฯ ในอีก 6 มิติ โดยทั้ง 6 มิติ สามารถนำมาพัฒนาเป็นประเด็นกลยุทธ์ ในการพัฒนากิจกรรมอัตลักษณ์เทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก ต่อไปได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มิติการสร้างเครือข่าย ผ่านสื่อสัญลักษณ์ทางความศรัทธา เพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายให้ชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมได้มีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในวัด เพื่อให้เกิดเทศกาลการท่องเที่ยววิถีพุทธได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 ระบบการจัดการการท่องเที่ยววิถีพุทธ

จากภาพข้างต้นจะเห็นว่า การพัฒนารูปแบบกิจกรรม อัตลักษณ์และการจัดเทศกาล การท่องเที่ยววิถีพุทธในจังหวัดพิษณุโลก จากการจัดกิจกรรมถวายผ้าห่มองค์พระศรีรัตนธาตุ ไม่เพียงแต่ส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ยังเป็นการสืบสาน มรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ หากเรามีพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้คนรุ่นใหม่ได้เข้ามาเรียนรู้หรือทดลองปฏิบัติ เช่น การสอนทอผ้าถวายบูชาพระ หรือ การสาธิตการทำเครื่องพุทธบูชา จะช่วยให้เทศกาลมีมิติที่ลึกซึ้งและมีคุณค่ามากขึ้น เพราะคนพิษณุโลกมีมรดกทางภูมิปัญญาที่สามารถถ่ายทอดได้หลากหลาย เช่น การเล่าเรื่อง ประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ ประวัติพระพุทธรูปชินราช การสอนประดิษฐ์เครื่องสักการะพุทธบูชาต่าง ๆ ที่ทำจากวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น หรือการแสดงศิลปะพื้นบ้านที่มีความเชื่อมโยงกับ วิถีพุทธ ซึ่งเริ่มจากชุมชนที่มี

ความเข้มแข็งสามารถดึงเอาทุนทางสังคมและทรัพยากรหลากหลายที่ชุมชนมีอยู่นั้น ใช้เป็นฐานของการพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้ ด้วยการสนับสนุนส่งเสริมจากทางหน่วยงานภาครัฐ เพื่อยกระดับและพัฒนาความรู้ ความสามารถ และความคิดสร้างสรรค์ ในการสร้างมูลค่าและสร้างรายได้จากทุนทางวัฒนธรรม นำมาต่อยอดในการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ การจัดกิจกรรมหรือการจัดเทศกาล หากคนในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ ไม่มีส่วนร่วม ประเพณีอันสวยงามนั้นก็จะสูญหายไปตามกาลเวลา ตรงกันข้ามหากเราและคนในชุมชนมีจิตสำนึกรัก และตระหนักถึงความสำคัญ และเข้าใจถึงประโยชน์ที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ อนุรักษ์ให้คนรุ่นหลังได้สืบทอด มีความใกล้ชิดสนิทสนม กลมเกลียวกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ชักชวนกันเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมประเพณี ส่งผลทำให้มีการจัดกิจกรรมประเพณีอันดีงานขึ้นในทุก ๆ ปี สืบทอดต่อจากรุ่นสู่รุ่น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรสนับสนุนงบประมาณ โดยการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีการจัดกิจกรรมถวายผ้าห่มพระศรีรัตนมหาธาตุขึ้นในทุกๆ ปี เพื่อส่งเสริมการจัดกิจกรรมเทศกาลท่องเที่ยววิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง

2. ในการประชุมคณะกรรมการและหัวหน้าส่วนราชการ ภายใต้นโยบายการขับเคลื่อนยกระดับการท่องเที่ยวและการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ควรมีการนำเสนอกิจกรรมถวายผ้าห่มพระศรีรัตนมหาธาตุขึ้นในทุก ๆ ปี โดยให้ชุมชนที่มีการทอผ้าสับเปลี่ยนหมุนเวียน นำผ้ามาถวายหรือจัดงานประกวดผ้าทอ ให้มีรางวัล เกียรติบัตร หรือเหรียญในการแข่งขัน เพื่อเป็นการอนุรักษ์สืบสานผลิตภัณ์ของชุมชน และสร้างรายได้ให้กับชุมชน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดพิษณุโลก สามารถนำเสนอและประชาสัมพันธ์กิจกรรมถวายผ้าห่มพระศรีรัตนมหาธาตุ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดพิษณุโลก ให้นักท่องเที่ยวมาร่วมกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น

2. ชุมชนที่มีการรวมกลุ่มทอผ้าสามารถทั้งในจังหวัดพิษณุโลก และพื้นที่ต่าง ๆ สามารถนำผ้ามาร่วมกิจกรรมเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณ์ในชุมชน ให้เป็นที่รู้จักและแพร่หลายมากยิ่งขึ้น ส่งผลถึงการเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชนที่มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570). เข้าถึงได้จาก https://secretary.mots.go.th/ewtadmin/ewt/secretary/download/article/article_20230327145011.pdf
- ชิตาวีร์ สุขคร. (2562). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศไทย. *วารสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*, 1(2), 1-7.
- ไชยสิทธิ์ อุดมโชคนามอ่อน และคณะ. (2562). นวัตกรรม: การพัฒนากิจกรรมและสร้างเครือข่ายศิลปวัฒนธรรมทางพุทธศาสนา สู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอีสานตอนใต้. *วารสารรามคำแหง ฉบับบัณฑิตวิทยาลัย*, 2(3), 33-46.
- ณัฐพงษ์ ฉายแสงประทีป. (2564). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร จังหวัดนครพนม. (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณัฏยาณี บุญทองคำ. (2566). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอำเภอเนินมะปรางจังหวัดพิษณุโลก. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 6(3), 257-276.
- ณัฐปภัสร์ นวลสีทอง และกมลรัตน์ ทองสว่าง. (2565). การท่องเที่ยวเชิงนันทวิฤทธ. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(2), 1001-1010.
- นุพงษ์ กองกิมพ์. (2563). *ศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมชุมชนบ้านขาว อำเภอระโนด จังหวัดสงขลาเพื่อจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พระเมธีสุตาภรณ์. (2559). *แผนงานวิจัยการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางพุทธธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. (รายงานการวิจัย). สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศรีสังคม ชยานุกาโทม (ธนาวงษ์). (2561). *การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา : รูปแบบและเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวของวัดในสังคมไทย*. (ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรรณวิชา รัตตพงษ์. (2563). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี. *WMS Journal of Management Walailak University*, 9(4), 124-138.

วราพรรณ ชัยชนะศิริ. (2566). *สวธ. ร่วมกับ จังหวัดยโสธรและภาคีเครือข่าย ผลักดัน Soft Power 5F จัดงานมหกรรมวัฒนธรรมจังหวัดยโสธร ปี 2566 เพื่อยกระดับและพัฒนาศิลปวัฒนธรรม มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ต่อยอดในการสร้างมูลค่าและรายได้โดยใช้มิติทางวัฒนธรรม*. เข้าถึงได้จาก https://www.culture.go.th/culture_th/ewtnews.php?nid=7405.

สำนักงานสถิติจังหวัดพิษณุโลก. (2565). *ประชากรกลางปี 2565 ตามทะเบียนราษฎร จังหวัดพิษณุโลก*. เข้าถึงได้จาก <https://www.plkhealth.go.th/bifm/pop/pop65.htm>.

